

Industriabortagens betydning

Tyskernes vurdering af industriabortagen

De mange tyske dokumenter, som jeg har til rådighed vidner om deres indgående kendskab til det danske arbejdsmarked og til den danske industri i mindste detaljer.

De forstod til fulde at udnytte denne viden. Måned for måned rapporteredes til forskellige instanser om arbejdsmarkedsforhold – om arbejdsløsheden.

Måned for måned rapporterede de om de forskellige virksomheders specialer og kapacitet.

Hvordan fik de alle disse oplysninger? Sådænd fra den danske centraladministration og fra danske virksomheder, der stillede sig i kø med tilbud til den tyske krigsmagt.

I deres tilbud fremhævede og forskønnede virksomhederne deres evner for at få del i den kage, som senere blev betalt af lønmodtagerne via skattebilletten eller ved den danske gældsætning til udlandet efter krigen.

De tyske interesser knyttedes især til

1. Jern – metalindustri
2. Virksomheder fremstillende elektronik. (Radiofabrikker)
3. Beklædningsindustri
4. Fødevareindustri
5. Entreprenørvirksomhed

Ad. 1. Jern og metalindustri

Når jeg her har begrænset mig til BOPA og kun til BOPA, skyldes det, at det kan jeg stå inde for. Men det skulle også kunne belyse modstandskampen på landsplan. Det indebærer, at andre modstandsgrupper har levet op til samme strategi, krav og normer.

Underleverandørers rolle var betydelig. Som for jernbane- og skibssabotagen var det også for industrisabotagen svært at gennemskue deres betydning i den store sammenhæng.

Bedste opklaringsmetode var at studere de enkelte virksomheders regninger for vel udført arbejde i Nationalbanken.

Netop i denne nøgleposition var en modstandsmand/kvinde placeret og rapporter fra denne person var udgangspunktet for mange af BOPAs sabotager mod især mindre virksomheder, der befandt sig i gråzonen.

Våbenfabrikation

Bedst kendt er: Dansk Industrisyndikat og det danske krigsvæsens virksomheder, som blev afleveret den 29. august 1943 med fuld produktionskapacitet – dvs. maskinelt udstyr og personel.

Hærens Våbenarsenal – Hærens Flyvetropper – Hærens Ammunitionsarsenal, som uvist af hvilken grund var den eneste af Hærens virksomheder BOPA ikke saboterede. Orlogsværftet med alt til skibsbygning og reparation hørende udstyr, men dertil en lang række specialværksteder, hvoraf blot skal nævnes Søartilleriet, med specialudstyr for maskinkanoner.

Underleverandører

Eksempler:

Af disse var B&W den mest betydningsfulde målt både med tysk og allieret målestok. (Ubådsmotorer) B&W arbejdernes holdninger var fra starten helt klar. De var toneangivende.

Under folkeoprørene, lukkede og slukkede alt i hele København i løbet af få timer, når B&W arbejderne gik hjem.

De var i virkelighedens verden i en lang periode Danmarks Frihedsråd, hvad angik den folkelige kamp.

BOPAs mange vellykkede aktioner mod B&W er et andet vidnesbyrd om denne virksomheds betydning.

Fabrikker med elektronisk udstyr som speciale fremstillede primært radiomodtagere og sendere. Virkninger af dette komplicerede udstyr kan bedst aflæses ved de tyske natjagers nedskydninger af allierede fly.

I København var Torotor, Neutrofon, Always og Johnsons radiofabrikker mål for BOPAs aktioner.

Beklædningsindustri

Her skortede det ikke på danske initiativer. Systuer, hvor hundreder af kvinder sad på række og producerede uniformer o. lign., blev med lynets hast improviseret og indrettet i f.eks. beslaglagte badmintonhaller.

Skotøjsindustrien

holdt sig heller ikke tilbage. Det eneste positive, jeg kan finde om denne produktion er, at Lille Svend holdt en hel fabrik op for at kunne give mig et par førsteklasses støvler, så det var slut for mig at gå i konstant fodbad med hullede støvler fulde af vand.

Lædervareindustrien

gjorde sig ikke særlig bemærket, men gavnede især germanernes fremtrængen på Østfronten ved at fremstille seletøj.

Fødevarerindustri

Dennes betydning var af største betydning for tyskerne og fødevarerleverancerne kunne have været brugt som en trussel mod tyskerne i forhandlinger i andre sammenhænge.

Men det gjorde man ikke.

Om årsagen kan have været, at man ikke var bevidst om fødevarerleverancernes betydning for tyskerne, skal jeg lade være usagt. Karakteristisk er, at modstandsbevægelsen som sådan ikke lagde nævneværdige hindringer i vejen for disse leveringer.

Glemme må man dog ikke:

Chefen for Gestapo Hoffmann skriver: ("Ökänd Armé si 107 og 121): «Danmarks landbrugsleverancer svarede til en måneds forbrug for en befolkning på 90 mill.

Men også denne (sabotagen ÅS) måtte holdes indenfor visse grænser, som beroede på den danske balancepolitik».

Som allerede nævnt leverede det danske landbrug lige til krigens slutning fødevarer til det tredje rige. Denne var for Tyskland langt mere vigtig end de råvarer, som danskerne fik i stedet.

Et forsøg på at afskære denne livsvigtige levering skulle have haft katastrofale følger for Tyskland. Ejendommeligt nok gjordes intet forsøg i den retning.»

Ud over sabotørers aktioner i Esbjerg og Kerteminde mod fiskebiler, fiskekassefabrikation, røgerier o.l. var det et fredet område.

Om hensynet til hjemmefronten var udslagsgivende må henligge i det uvisse.

Sabotagestop – stop for henrettelser tyder på forsøg på et samarbejde.

Tyske reaktioner?

De tyske rapporter forsøger naturligt nok i nogen grad at minimere skadernes omfang, men kan ikke skjule, at der er tale om ødelæggelser, der afgørende griber ind i og forværrer produktionen af krigsvigtigt materiel.

Dr. Best undlader rapportering til Der Führer om sabotagernes omfang og skadevirkning.

Gegenterror

Sabotagens betydning kan måles ved den tyske terror

Tyskerne havde nogle dilemmaer:

1. Man ville gerne fortsætte det gode samarbejde med den danske samarbejdsregering. Begrundelsen herfor var klar. Så længe samarbejdsregeringen kunne holdes ved pumperne, sikredes al dansk produktion bedst til gavn for nazisterne.

I dette spegede spil var den danske produktion af fødevarer af stigende betydning efterhånden som tyskernes tilbagetog fra de øvrige besatte lande og de allieredes luftbombardementer ødelagde transportnettet.

2. Først da selv tyskerne kunne se, at samarbejdsregeringens officielle rolle var udspillet, det danske folk havde smidt dem på porten, kom jernnæven frem. Det skete med de sædvanlige nazistiske og folkeretsstridige terrorhandlinger.

Undtagelsestilstand, belejringstilstand, spærretid, henrettelser, clearing-mord, terrrorsprængninger og gidseltagning var herrefolkets herreretter til de undertrykte.

Her indtog B&W arbejderne dog en særstilling idet, arbejdere og funktionærer var undtaget de «menneskekærlige nazistiske vedtagelser om nedskydning af gidsler. Det hed i internt tysk mødereferat:

«Af hensyn til ro og orden og den fortsatte produktion er nedskydning af gidsler ikke anbefalelsesværdigt. Dog skal arbejdere, funktionærer og deres familier ved B&W gøres klart, at de ved sabotager mod virksomheden vil blive gjort ansvarlige, hvilket vil få til følge, at overførsel til Tyskland, eller skydning af gidsler vil blive udført».

Sabotagen medførte bestialske tysk terror.

Denne og tyskernes nederlag på fronterne blev nogle af de faktorer, der rejste det danske folk til en våbenløs – ikke-voldelig kamp.

De allieredes vurdering af sabotagens betydning Sovjet:

Statsminister Buhl søgte under besættelsen at oprette diplomatiske forbindelser med Sovjet, men blev afvist.

Grundene hertil var:

- 1.** Danmarks kampløse besættelse
- 2.** Samarbejdet med besættelsesmagten og Danmarks tilslutning til Anti-komintern.
- 3.** Frikorpsets indsættelse som kampenhed på Østfronten.

Sovjet oprettede diplomatiske forbindelser med Frihedsrådet, som det anså for at være landets lovlige regering.

Vor repræsentant i Moskva blev Døssing.

Mellem Sovjet og de allierede (Churchill) var der en del mummespil omkring delingen af de erobrede områder. I dette forløb hævdede især Churchill, at Danmark var engelsk interesseområde, da vi betragtedes som allieret.

Dette forhindrede imidlertid ikke den russiske bombning og besættelse af Bornholm. Personligt vurderer jeg bombningen af civile som en krigsforbrydelse, og en utilgivelig dumhed, men også som et direkte resultat af samarbejdspolitikken.

Derfor ville det være opmuntrende, hvis forsvarere af samarbejdspolitikken opførte tabene i liv, lemlæstelser og ødelæggelse af danske værdier på samarbejdspolitikens udgiftsside. Men det er et håb, der hører fremtiden til.

De vestallierede

Modstandsbevægelsen, modtog flere telegrammer fra de allierede for udførte aktioner.

Dette gjaldt for jernbanesabotagen og for flere af de aktioner BOPA gennemførte. En gestus over for vore krigssejlere blev, at alle danske fartøjer i allieret tjeneste kunne føre Dannebrog.

Efter kapitulationen fik en af BOPAs afdelinger engelske uniformer.

Danskere deltog i sejrsparaden i London. Danske militærenheder fik bevogtningsopgaver i Tyskland i den engelske zone.

At ikke alle delte denne begejstring for det danske folks modstandskamp vidner referatet fra den danske handelsdelegations møde i England i 1947.

Vi kom da i FN, som skal være en fredsbevarende organisation.

«Venner, se på Danmarks kort».

Kig på det, du behøver ikke at være højtuddannet, akademisk ekspert for at blive overbevist om, at Danmarks beliggenhed i smørhullet, som Østersøens perle er udslagsgivende i gustne militær – strategiske overvejelser.

Uanset, hvor nazificerede vi havde været, var vi med vor beliggenhed, som adgangsport til Østersøen, nok blevet optaget i NATO alligevel.

Moral er et fremmedlegeme i militære taktiske beslutninger.

Personlig vurdering

Denne kan være ret så uinteressant, men når jeg alligevel tager den med skyldes det, at den kan belyse nogle af modstandskampens forudsætninger – betingelser

Lidt hjælp til forståelse måske

De igennem årene førte meningsudvekslinger kan karakteriseres som overophedede.

Med usaglige argumenter, hvis baggrund bunder i en vis åndelig dovenskab, uvidenhed og en manglende forståelse grænserne for, hvor – hvornår man kan fralægge sig sit medansvar.

Udtrykt kort – et spørgsmål om individet besidder kvalificerede livsholdninger.

Flere steder har jeg påpeget, at for mig og flertallet af de unge var én af flere grunde til at gå til modstand en ungdoms oprør mod det af ældre borgere vedtagne moralkodeks, som faller i den betingelsesløse søgen på at opnå et kompromis.

Så sent som i året 2003 vender partiet, Radikal Venstres ordfører sig i Politikken mod statsminister Anders Fogs fordømmelse af samarbejdspolitikken. Uden at blande mig i det politiske spilfægteri kun, at ordføreren ikke kunne skelne og ikke kendte grænserne for landsforræderi, og for hvornår man var tvunget til at samarbejde.

Jeg fornægter ikke, at den sunde fornuft taler for samarbejde, der er jo ingen grund til at slå, hvis man kan indse på forhånd, at man vil tabe. Men der er heller ingen grund til logrende at tilbyde sit samarbejde. Kun påviselig tvang er en undskyldning.

Flertallet af menneskehedens børn foretrækker pr. fornuft det tvungne samarbejde frem for tørre tæsk eller at blive slagtet.

Børn og unge dømmer kategorisk i sort eller hvidt og må som ordføreren have hjælp for at kunne skelne nuancerne i danskernes rolle i de fem for nogen så forbandede år.

Her er så en hjælp til dig

Hvorfor gik lille Aage ind i modstandskampen?

Eksempler:

En bil lander på taget på en mark. Nogen kører videre, det er ikke deres bord. Man gnider sig måske lidt i hænderne og godter sig måske endda over, at det ikke er dem, der er forulykket.

Andre vil stoppe og prøve at hjælpe.

Jeg tilhører sidstnævnte kategori.

«*Er du ikke lidt dum*»? spurgte min læresvend Emil Hasklund.

På lærepladsen stod jeg og filede løs på en maskindel.

«*Hvorfor spørger De om det*»? (Læredrenge sagde De til svendene)

«Har du noget imod englændere? Franskmænd? Russere?»

«Næh»!

«Så er du Fanden tage mig også dum! „Ved du ikke, at det lort, du står og knokler med, endda med sved på panden, indirekte slår dem ihjel, som du ikke har noget imod?»

Emil stemplede mig som håndlanger for nazisterne. Ikke fordi jeg arbejdede med tysk arbejde, det var han jo også selv tvungen til, men fordi jeg anstrengte mig, jeg havde jo sved på panden.

Her var hans grænse.

Det, der siden har undret mig er, at jeg, der var opdraget i et politisk mere end vågent miljø, måske på grund af opdragelsen ikke kunne se, at selv om jeg var en lille lus på en tjærspån, så havde også jeg en betydning i kampen mod undertrykkerne.

Og her er vi så ved vore forældres, vort samfunds, vore politikeres, vore mediers pligtforsømmelser. De forsøger at overbevise os alle om, at vi er ingen verdens ting, vi har ingen betydning, vi har ingen indflydelse. Giv op på forhånd, det nytter ikke noget.

Sandheden, som Anden Verdenskrig viste, var dog:

Er vi mange, der hver især gør bare lidt, kan undertrykkerne overvindes. Krav? At du besidder selvværd – selvrespekt.

For nogle år siden deltog jeg i en radioudsendelse. Journalisten spurgte lidt dumt: *vilde du med den erfaring, du har nu, gøre det igen?*

Svaret var: «Det liv jeg har haft, har ikke været nemt, men det har været et godt liv; jeg bevarede min selvorespekt og min samvittighed er i orden. Jeg kan se mig selv i spejlet.

Når jeg går tur i det indre København og ser de pæne beboelsesejendomme, hvor der dengang var slum, siger jeg til mig selv:

Sabotør – byforny, det var da en meget god, ulønnet fritidsbeskæftigelse.

Men skulle jeg gøre det om, svarede jeg dengang:

Så ville jeg – hvis lederne igen ville indføre sabotagestop og parfumerede duftmidler i stedet for sprængstof og give os ufrivillige ferier – brænde, smadre danske bøndergårde, vælte mejerier, slagterier, pølsefabrikker og tog med levnedsmidler.

På trods af og uanset om mine landsmænd blev tvunget til at spise tørt rugbrød uden leverpostej”.

Nazistens og modstandsmandens rolle taler for sig selv.

Manden med bensindunkene symboliserer samarbejdspolitikere og deres lakajer.

Disse kan frikendes for landsforræderi, hvis de kan påvise tvang. Eksempelvis en revolver i nakken.

De to med vovsen symboliserer Det Tavse Flertal. Vi er neutrale. Det nytter ikke. Det er ikke vores bord. Hvad rager det os?

Det danske flæsk var tyskernes ømmeste punkt.

Med en gammel mands erfaringer kan det dog tænkes, at jeg i dag ville have været en god demokrat og følge flertallet, dvs. sætte mig på min flade og stønne: «Nytter det noget?»

Men baggrunden for dette skriveri er min erfaring:

Livskvalitet forudsætter overensstemmelse med livsholdninger. Modstandskampen og min personlige indsats har ikke haft militær betydning overhovedet ej heller indenrigspolitisk.

Efterkrigstidens historie har vist, at modstandskampens betydning blev mere end overskuelig, et bekvemt værktøj for allehånde demagoger.

Måske har vi dog medvirket til at forkorte krigens vanvid og dermed sparet ødelæggelse, lemlæstelse og liv.

Kvalitative krav til sabotørers moral – etik

Rådgivningskontorer var svære at finde.

Modstandsarbejdets betingelser beskrives for de unge i dag, som om vi kunne have oprettet et bureau på Vesterbrogade med neonreklamer, og skilte, der henviste til div. ekspeditionskontorer.

Eksempelvis: Illegalt bladarbejde, illegale transporter, nedkastninger, likvideringer og sabotager.

Security

Et af modstandskampens bud var:

Du må ikke blande dig i andre gruppers eller organisationers arbejde. Du skal ikke interessere dig for andet end de opgaver, du skal løse.

Begrundelsen herfor var:

Hvad du ikke ved, kan bødlerne ikke tæve ud af dig." En elementær faktor som også forbigås, hvilket dog kan undskyldes med, at disse retfærdighedens vogtere, når alt kommer til alt ikke ved en dyt om, hvad der foregik i partisankrigen.

Skriftlige ordrer blev så vidt, det overhovedet var muligt undgået, da de i værste fald kunne betyde et ferieophold i KZ-lejr eller en tur ved pælen i Ryvangen.

Derfor hvilede ordrer og rapporter på mundtlige overleveringer og bundede i et tillidsforhold mellem alle led i modstandsbevægelsen. De aktive havde i modsætning til jantelovens humanister denne indbyrdes tillid.

Jeg har personlig aldrig været ude for svigt af denne tillid.

Den enkelte sabotør levede isoleret – et liv i ensomhed. I de 1½ år jeg levede under jorden var jeg ikke til bal, ikke i biografen, ikke til bare een eneste fodboldkamp.

Sabotørers hæderlighed

Dette emne er kun berørt i negative sammenhænge. Behændigt har man undgået at referere til medieomtale af de få kriminelle, der blev slæbt for en domstol og dømt.

Dette gælder for de få BOPA-folk. De øvrige, der er omtalt i bogen: «Efter Drabet» kan bedst klassificeres som folk med ben i begge lejre, og som slog plat på en krigs lovløse tilstande.

Umiddelbart vurderer jeg dem som ikke hørende til i modstandsbevægelsen. En kammerat satte sit liv på spil for at afsløre kriminelle modstandsfolk. Selv deltog jeg i pacificeringen af flere af dem. Det vil sige afvæbning og aflevering til forhør. De blev parkeret i svenske tugthuse og efter kapitulationen stillet for dansk domstol og dømt.

En anden gruppe havde i berigelsesøjemed forgrebet sig på to hvide skjorter og en flæskesteg. De blev afhørt – afvæbnet og smidt ud. Karakteristisk for medierne er, at man tager en 55 år gammel sag op uden at henvise til avisomtalen i 1946 eller 47.

Man serverer gamle nyheder i ny indpakning.

En forklaring,

men ingen undskyldning

for modstandsgruppers kriminalitet kan være:

1. Partisankrigens vilkår.

Sabotørerne måtte røve og stjæle deres udstyr – transportmidler – rationeringskort – våben osv. En kammerat blev pågrebet. Hans cykel var punkteret. Han blev henrettet. Jeg stjal cykler fra politiet, efter at de var interneret og fra firmaet Elitecykler i Kompagnistræde.

Her var byttet også et anseligt parti førkrigsdæk og slanger med firmaets direkte adresse til den sorte børs.

2. Den skæve våbenfordelings gav betingelserne

3. Den ulige fordeling af materielle goder. Vor fattigdom og usle kår i modsætning til lakajernes overflod.

Men lad mig gentage fra min bog: En smededreng går til modstand. Igen og igen beskriver jeg vore ringe kår. Beskriver, at vi i perioder spiste på skarpt bevogtede tyske hoteller og hvorledes jeg i måneder – morgen, middag og aften slubrede rå havregryn, med et maltekstrakt og vand i mig.

I aktionen mod Fiat, nævner jeg direktørens spørgsmål til os, umiddelbart før vi tændte for bomberne:

«Skal vi ikke lukke pengeskabet?»? Det skulle han ikke.

Hvor mange sabotører har ikke været i en lignende situation?

Stået med tomme lommer og slunkne maver og alligevel modstået fristelsen? Jeg tænkte ikke tanken – at berige mig, og jeg har ikke mødt en eneste kammerat, der blot har luftet tanken.

Efter mit øjemål kunne vi have løbet med Nationalbankens seddel-
presse, hvis det havde været vor hensigt.

4. De unges mistillid i almindelighed til de voksne.

5. Rutinen fra krigshandlinger animerede til at handle på egen hånd = selvtægt. At aktørerne i stor udstrækning handlede selvstændigt – på eget initiativ i overensstemmelse med deres moralkodeks.

Frihedsrådet bekendtgør på et tidspunkt, at såfremt modstandsfolk begår kriminelle handlinger, kan det betyde, at pågældende vil blive dødsdømt og henrettet. I baghovedet har jeg en fornemmelse af, at dette er sket i ét tilfælde, men dokumentere det, kan jeg ikke.

Tror nogen selv i sine mest snavsede stunder, at nogen ung, der som indsats sætter det dyrebareste et menneske er beskåret – sit liv – bruger blot millisekunder på at tænke på at berige sig eller på anden måde drage uhæderlige fordele – al den stund ingen af os kendte dagen i morgen?

Enhederne er i det store og hele selvforsynende, hvilket gælder både udrustning og forplejning. Forbindelseslinjerne i kommunikationssystemet var skrøbeligt, risikofyldt og langsommeligt på grund af dansk-tysk politi og stikkeres effektivitet.

BOPA fik intet udefra af betydning, medens der var krig. I lighed med partisanbevægelser ude i den store verden var forsyningskilden okkupationsmagten og dens håndlangere.

Forplejningen fik man fra lokalbefolkningen.

Jeg nassede på fattige arbejderfamilier, et måltid varm mad var ikke hverdagskost. Vask af undertøj som var stift af sved og snavs foregik ved, at man vinterdage lå i sengen med dynen oppe om næsen til tøjet var vasket og tørt, eller man lånte simpelthen af logiværten, når duftene var for kraftige.

Sabotørers menneskekærlige omsorg

Et par eksempler

Sabotører satte ofte liv og lemmer på spil for at redde liv.

Blot en af mange grunde til sabotagens popularitet.

På Riffelsyndikatet afmonterede Niels og Øjvind Andresen en ladning på 75 kg. trotyl. Engelske blyanter, som var af en elendig kvalitet, blev desarmerede. Risikoen for, at disse kammerater satte livet til, var nær de 100 %.

Det var de begge vidende om, men de gjorde det alligevel.

På Dansk Aluminiumsindustri løb jeg tilbage med en arbejder og hev hans sovende kammerat ud af «sengehalmen», der tilfældigvis var lige under en af bomberne.

Det fylder ikke i det billede som medierne forsøger at tegne, nemlig, at de aktive antifascister skulle have været en flok, alkoholiserede, krigsgale, skydeliderlige, asociale sortbørsfolk.

Min gruppe kom på det helt afgørende skudhold af en stikker, som efter krigen blev dødsdømt og henrettet.

I det afgørende øjeblik kom en kvinde med barnevogn i skudfeltet, stikkeren overlevede. Kvinde og barn overlevede.

Måneders jagt, dag og nat havde været forgæves.

Jeg søgte modstandsbevægelsens ledelse om tilladelse til likvidering af tre personer, som jeg opfattede som værende en potentiel fare for modstandsbevægelsen.

Kriteriet var at afværge og dermed beskytte modstandskampen og dens aktører.

Ansøgningerne blev afslået, stikkerne overlevede krigen.

Min handling var ikke et enkeltstående tilfælde, men sædvane og blot et af mange vidnesbyrd om, at sabotører handlede disciplineret.

Vi futede således ikke halvskidefulde rundt og nedskød i en eller anden form for blodrus.

Modstandskampens betydning indenrigspolitisk

Samarbejdspolitikere var utroligt dygtige til at manipulere og trække i trådene. Uden blusel skiftede de heste i vadestederne alt efter, hvad der passede til dagsordenen.

Lige så talentløse var modstandsbevægelsens ledere. For nogle få ministertaburetter i nogle minisekunder hoppede de på vognen og blev som den øvrige del af befolkning sat ud på sidesporet. En systematisk analyse af politikernes gerninger ville være oplægget til en bestseller til kriminelle, titlen kunne lyde:

Råd og anvisninger på, hvorledes du undgår anklager og dom.

Vidnesbyrddet er retsopgøret og velsignelsen af samarbejdspolitikken.

Dette at politikere ikke blev draget til ansvar krænkede danskerens retsbevidsthed og har givetvis bevirket at vort parlamentariske system i dag fungerer som dengang.

Medieguf

Som politikere i nogen grad er underkastet vælgernes dom er vor dagspresse underkastet det «frie» markedes love. Man må fremstille et produkt, der kan sælges.

To faktorer spiller ind abonenten, (men dem kan man i nogen grad styre) og annoncørerne.

Vi fik ytringsfrihed, men fik vi nu også det?

To eksempler:

29. august 1990 bragte Berlingske Tidende en hel side, hvor man grisede modstandsbevægelsen og dens aktører til. Nu er det muligt at Berlingeren anser sine læsere for at være dummere end gennemsnittet af landets læsere.

For at ingen skulle være i tvivl, bragte man et kæmpestort billede af en biografis ruiner. Biografen var beliggende på Gl. Kongevej i København. Billedteksten afslørede, at her var tale om en sabotage.

Jeg skrev til redaktionen og tilbød min hjælp for at rette de værste fejl. Biografens ruiner var i virkelighedens verden resultatet af en terroraktion, udført af nazisterne. Min hjælp blev afslået.

Dråbe for dråbe fyldes befolkningen med løgn og de unge i dag kan kun virre med hovedet, for hvordan skal de kunne skelne?

For nylig udkom bogen: Danmark i det tyske storrøm. TV-avisen bad om et interview. Der kom to mand, som trampede rundt i min stue i godt et par timer. I det timelange samvær gled min protese ned i halsen, således at mine udtalelser i ca. 22 sekunder var uforståelige.

Af to timers interview blev det bragt.

Intet andet. Hvorfor?

Sandsynligvis fordi jeg havde udtrykt ret så klare meninger om samarbejdspolitikken.

Den kolde krig

KOPA – BOPA er altid blevet udlagt som en kommunistisk organisation. Det er ikke den hele og fulde sandhed. Grundstammen i BOPA var de spaniensfrivillige og de «gamle» kommunister.

Men i løbet af 1943 og umiddelbart efter nytår 1944, var kernen i BOPA stort set blevet tilintetgjort af dansk politi – udleveret til de nazistiske bødler – nogle blev tævet ihjel – andre blev anbragt i tyske tugthuse eller KZ-lejre – andre blev dræbt under aktion.

Skulle BOPA fortsætte kampen var en blodsfornyelse uomgængelig nødvendig. Derfor var der i BOPAs medlemsskare ikke kommunister, fuldstændig som i andre modstandsorganisationer, eksempelvis Frit Danmark.

Men nemt og bekvemt hev man spøgelse ud af skabet uden smålige hensyn til efterlevende og overlevende. At man dermed lammede den del af arbejderbevægelsen, der kæmper for rimelige kår, er en sidegevinst.

Ledelsen lå hos DKP. Var der andre? Hvem kunne vi vælge? Men de menige sabotører blev, efterhånden som nye medlemmer skulle indrulleres, som erstatning for tabene, repræsentative for dansk ungdom, i lighed med medlemmerne i Frit Danmarks organisation.

Udviklingen i BOPA lå helt på linje med udviklingen for alt modstandsarbejde.

Under den kolde krig sparede ingen anstrengelser for at mane det kommunistiske spøgelse op af jorden. I disse bestræbelser blev den kommunistiske del af modstandsbevægelsen godt og grundigt fejlet af banen. Og bliver det stadig.

Myten om kommunistisk magtovertagelse

et spøgelse

En af de myter, der fra tid til anden spredtes var, at BOPA var en «ren» kommunistisk organisation, der stod parat til at overtage magten i Danmark, når tyskerne var ude.

At samarbejdspolitikere, med god grund, frygtede folket og modstandsbevægelsen er rigtig.

Deres samarbejde med okkupanterne havde, i lighed med almindelig kriminalitet, ført med sig, at det, man i begyndelsen syntes var en ubetydelig, letfærdig flirten med moral og almindelig hæderlighed, udviklede sig til grovere og grovere overgreb og lovbrud.

Deres forræderi skulle for enhver pris skjules.

Efterhånden som det tyske nederlag blev åbenbart for alle, frygtede de for de sandsynlige konsekvenser.

Alle – selv hr. og fru Hansen var bevidst om dette dobbeltspil og havde vendt politikerne ryggen.

Derfor var der kun en vej for at overleve, samarbejdspolitikere måtte fortsætte ud på skråplanet, derfor red de flere heste samtidigt.

Derved kom de efterhånden så langt ud, at de frygtede et opgør med de lange knives nat, og at de forvildede unge endnu en gang ville tage sagen i egen hånd. Det er et paradoks, at netop modstandsbevægelsens indsats efter kapitulationen reddede disse politikere fra at blive hakket til fars i befrielsesrusen.

Folkestrejkerne afslørede arbejdernes kampkraft og kommunisternes indflydelse og evne til at føre den folkelige kamp.

Det rystede samarbejdspolitikere, de forstod nu, hvor forhadte de var i befolkningen.

Men jeg har aldrig i de år, jeg var i KOPA og BOPA eller i mit kommunistiske hjem oplevet eller overværet en politisk diskussion om en mulig magtovertagelse ved kup eller med bistand af sovjetiske bajonetter, når pakket var ude.

Der har aldrig været en kammerat i BOPA, der i mit påhør har givet udtryk for, hvad jeg skulle tænke, tro og mene.

Husk lige: BOPAs tabsprocent var 25 – gennemsnitlige levetid i BOPA var tre måneder.

Kriteriet for på det tidspunkt at blive optaget i BOPA var: Vilje og evne til at bekæmpe nazisterne.

Morten Thing har lavet en undersøgelse, der vidner om, at de unge i BOPA var repræsentative for den danske befolkning, men det kunne politikerne ikke vide, for igen var de ude af trit med, hvad der foregik i folket.

Ingen i BOPAs ledelse var informeret

Jeg selv var yderligtgående ungtkommunist.

Med mine grupper holdt jeg studiekreds på Amager i en kirkekrypt, som en præst havde stillet til vor rådighed.

Min hensigt var naturligvis, at lade kammeraterne ane det himmelske lys, der skal være forbundet med socialismens velsignelser. Pædagogikken var af informativ art, dvs. oplysende.

Vi havde sagfører Robert Mikkelsen til også at fortælle om Frihedsrådets program.

Men hvad den enkelte ville tro og mene, var hans sag.

Studiekredsen ophørte, dels fordi interessen blandt publikum kunne være større, og fordi Hipoerne var utilfredse med præstens begravelsestale over et af korpsets medlemmer, så de aflivede denne Guds hyrde.

Den selv samme studiekreds ville i dag kunne drives under gældende love og regler for fritidsundervisning, dvs. med offentlig støtte.

Når jeg beskriver dette, er det for at slå fast, at var der revolutionære kræfter i BOPA, så var jeg en af de mest yderligtgående.

Ingen tvivl om det.

Men ikke et sekund drømte jeg om med våben, med vold at tage magten. Det var jo et diktatur, jeg havde kæmpet imod, det var jo vort demokrati og vor frihed, jeg havde kæmpet for; derfor drømte jeg ikke om ved anvendelse af tvangsmidler at søle det til, som jeg havde kæmpet for, og som havde kostet mine bedste kammeraters liv.

Mere indviklet er det ikke.

Demokratiet havde vi og vore døde kammerater betalt for at få igen, det var for rodfæstet i os til, at vi ville forråde det. Med mit kendskab til Danmarks Kommunistiske Parti på det tidspunkt, ved jeg, at indstillingen var den, at man ikke stræbte efter at komme til magten med andre midler end ved folkets flertal.

Professor Mogens Fog, kommunist og medlem af Frihedsrådet henviser i en tale i Studenterforeningen d. 15.03.1947 til Aksel Larsens tidligere udsagn om dette.

Men budskabet blev overhørt.

Det passede ikke ind i den koldkrigsstemning, som i de år skulle piskes frem.

Men hvis russerne var kommet først?

Så ville I vel støtte en regering under russiske bajonetter?

For mit eget vedkommende er svaret et klart nej.

Det er min helt klare overbevisning, at langt, langt den største del af kammeraterne i BOPA delte min opfattelse.

En mere end hypotetisk ordre fra DKPs Centralkomite ville på ingen måde have kunnet ændret dette.

For at illustrere dette, vil jeg uden at springe for meget i det, give et eksempel. I 1947 og 1948 turer jeg rundt i Østeuropa på genopbygningsarbejde, men også naturligvis af rejselyst.

Vi havde jo været spærret inde i fem år.

På disse rejser prøvede jeg at opleve socialismens velsignelser, altså opleve på min krop, hvad et kommunistisk system indebærer; den forvildede, ubesindige unge, ville ved selvsyn konstatere – vurdere og derefter tage stilling; han ville ikke nøjes med politikere, der hælder vand ud ad ørerne.

Glem ikke, at min tillid til andre (de ansvarlige voksne) var lig nul. Jeg er i Prag i februar 1948, da kommunisterne kuppede sig til magten. Jeg meldte mig umiddelbart efter ud af det kommunistiske parti. Da jeg kom hjem, blev jeg af folk fra Centralkomiteen bl.a. Ib Nørlund bedt om at gøre rede for min beslutning.

Man forsøgte naturligvis at overbevise mig om, at kuppet var nødvendigt på grund af de krigeriske vestmagters skumle hensigter.

Samme melodi som ved Stalin – Hitlerpagten, ved overfaldet på Finland, ved det russiske bagholdsangreb på Polen.

Den hoppede jeg ikke på. Mit argument var:

«Vi har i Tjekkoslavakiet et parti, der ved lovlige midler har fået det demokratiske flertal og dermed magten; vi har et land med demokratiske traditioner,

vi har et folk, som er oplyst som det danske, men hvad er problemet?»? spurgte jeg og gav selv svaret:

«Det er, at det kommunistiske system i landet ikke fungerer, fordi man er udygtige, man frygter at ryge ud af butikken ved næste valg, derfor kuppede man medens tid var».

Massaryk, en tjekkisk statsmand, som jeg så op til, var helt «tilfældigt» gledet ned ad en trappe og ud gennem et «tilfældigvis» åbenstående vindue i fjerde sals højde.

Han huskede og nåede dog at lukke vinduet efter sig. Men han døde af glidturen. Gled han på trappen, fordi hans demokratiske holdninger var til fare for autoriteterne?

Jeg fik på mødet ingen svar. Min udmeldelse var en realitet.

Jeg kunne ikke acceptere, at man trådte demokratiske principper under fode. Disse skolede partisoldater accepterede min beslutning.

Ved anmeldelsen af En smededreng lagde anmelderen, en af vore mest berømte koldkrigere stor vægt på, at jeg havde været medlem af BOPA og Danmarks kommunistiske Parti.

Han glemte helt og aldeles at nævne, at jeg meldte mig ud af DKP i 1947. Ak, ja! Intet er helligt for den urene.

Er kravene til de, der kun var store forvildede børn, rimelige?

Sammenlign vor indsats, smededrenge, bagere, pølsemagere, postbude og gymnasieelever med den kongelige danske hær og flåde incl. Livgardens indsats. De præsterede stort set intet.

Sammenlign os med statsminister Buhls drøm om, at Den danske Brigade, skulle parkeres i Sverige, afventende, at tyskerne stod med hænderne i vejret.

Og hvorfor så det? Brigaden skulle være hans garanti for overlevelse – for at han kunne fortsætte på magtens tinder.

Tillid til de unge, forvildede, hensynsløse landsskadelige elementer – modstandsbevægelsen havde han ikke. Forstå det, hvo der kan, men politikerne var og er bange for os, og de kræfter vi udløste i folket.

Eller var det for det tavse flertal? Med eller uden grund?

Var modstandsbevægelsens ledere allerede infiltreret med samarbejdsfolk? Sabotagestop – stop for henrettelser tyder på en sammenhæng, på et samarbejde.

Burde eksperter have søgt efter sådanne sammenhænge.

Var vi så himmelråbende naive, at vi nu var blevet et tilbud til forræderne? Måske endda et offer?

Vurder og forsøg at finde dit svar!

Havde modstandskampen nogen betydning under krigen?

Havde modstandskampen nogen betydning efter krigen?

Kan du give en forklaring på, hvorfor der kun var 25 – 50 jernbanesabotører i 1944 og 200 – 250 februar – marts 1945 og omkring 100 BOPA sabotører i december 1944.

Disse sabotører udgjorde mindre end én promille af den danske befolkning, skal man derfor fordømme deres gerninger og fastholde, at i et demokrati skal man følge love, cirkulærer, vedtægter, politikere og handle som flertallet?

Er det rimeligt at stille samme krav til disse unge som til en veludrustet hær?

Nytter det noget? Sagde mange danske.

Er det også din mening?

Er det klogeste at lade dem, der er dumme nok, tage skraldet for at dukke op bagefter og høste goderne? Medens man bagklogt grynter: Hvad sagde jeg?

Var sabotørerne blot overophedede tåber? Romantikere? Krigsliderlige? Unge, der for underholdningens skyld søgte spænding? Lejesoldater? Betalt af fremmed magt?

Ved en ildebrand, lyder beboernes fortvivlede skrig om hjælp.

1. Vil du bare passivt se til?

2. Vil du være villig til at yde hjælp, gå i aktion, hvis du finder dine muligheder (chancer) for at overleve rimelige?

3. Hvis du ikke direkte kan hjælpe, gå i aktion, vil du da forsøge at skaffe hjælp på anden vis?

4. I hvilken gruppe vil du placere samarbejdspolitikere? De holdningsløse? Det tavse flertal? Antifascister? Modstandsfolk?

5. I hvilken gruppe vil du helst selv placeres?

Blandt Jantelovens budbringere?